

Բաթնի տիտղոսի մը, ստոկ ընծայելու համար մեզի վ. Թէքէնեանի և Ռ. Որբերեանի զոյգ ճերթումաներն ու հաստ մ'ալ արծակ գրութիւն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ բաժինը նախ արդի Հայ Եկեղեցականութեան ընդհանուր ցանկն է որ կու տայ: Բանասիրական լուրջ յօդուած մը Բարգէն Եպս. է՝ կը ներկայացընէ պատմական տուեալներով «Լոսաւոր» յին Աշերը»: Այլին կամ Աշերու ծագման կարգ մը պատմական տեղեկութիւններու ամփոփ ու ջահեկան դասաւորումն է ան, անոր լուսանկարներով զարդարուած (էջ 489-501): Յովակիմ Քն. Բարսեղեան Հայ ժողովուրդը շահագրգռող ծանօթութիւններ կու տայ «Հնդկա-Ջափանայ եկեղեցիներ» ու մասին. Ինչքան ցաւալի է կարդալ, որ 450-ի համեոյց այդ ամբողջ Հայ գաղութին մէջ 100էն աւելի անձինք օտարունակներու հետ ամուսնացած են. հայերէն գիտցողներն ալ ամօթ կը համարին եղբր անով խօսիլ...: Մեր Տարեցուցագիրը անտեղեկակ չպահելու համար իր ընթերցողը Հայաստանի վերջին միամիայ զործունէութեան՝ կը ներկայացնէ Լեոն Թիւթիւնճեանէ ընդարձակ տեղեկութիւն մը մեր Երկրին քաղաքական, շինարարական, տնտեսական ու կրօնական կեանքին նկատմամբ (510-538): Ուշագրաւ է նախին շրջաններու պատկանող Հայաստանի Ոստիկաններու կարեւոր ցուցակը, զոր կու տայ Կ. Յ. Բասմաշեան: Դուրեան պատերիսքէ վերջ, որ ունի «Ակնարկ մը Հին Հայ Կարապետներու գոյութեան վրայ», կայ «Մարդագործ Հայոց մէջ» տիտղոսով համառօտ տեսութիւն մը. նոյնպէս արժէքաւոր է Գուրգէն Տէր Վարդանեանի «Մարդագործ» ուսումնասիրութիւնը:

Վերջընթեր բաժինն է ՅԱՅԿԱՆԻՅԱՆ, ուր նախ յառաջ կը բերէ «Միփրարեան տիտղոսը», ու միառախ թուելէ վերջ անցեալ տարւոյ Բազմ.ին մէջ ամփոփած մեր փաստերը՝ կը սրբագրէ իր Տիպաւորաւոր ծոցը պահուած արձագանգը, որ Վիեննական Հարց Յուշարձանէն հասեր էր. այսպէս կը փակէ իր խօսքը, թէ Միփրարեան

տիտղոսի գործածութեան անդրանկութեան իրաւունքը Ս. Ղազարու Հարց կը պատկանի: Յետոյ բաւական թուով ազգային մատենագիրներ, եկեղեցական և աշխարհական գործիչներ լիով ունին սեղմ ծանօթութիւններ իրենց կենսագրութեան ու գործունէութեան շուրջ:

«Ամենոս Տարեցուցը» կը փակուի ՄԱՀԱԳՐԱԿԱՆ բաժինով մը:

Մենք հոս մի միայն գլխաւորներն յիշեցինք. կարելի է մի առ մի թուել պատմական հատորին բոլոր մասերը, որոնցմէ ոչ մէկը զուրկ է շահեկանութենէ:

Ուշեմ կրնանք ըսիլ. «Թէոդիկ իր անծերանալի առուգութեամբ խլեց այս տարի ալ իր փայլուն յաղթանակը՝ Տարեցուցներու աշխարհին մէջ»:

Հ. Ղ. ՏԱԵՍԱՆ

ՀԱՆԴԵՍ ՀԱՆԴԻՍԻՑ

ԱՐԱԳԱԾ

«Գրական, գեղարուեստական կիսամենայ» մը, հաւատարիմ իր նկարագրին և խոստման՝ կը բոլորէ անդրանիկ բեղուն տարի մը: Փարզահայ պարբերականներու զլուխ՝ ազգային լաւագոյն թերթերուն հետ կը մրցի. զրազէտներու պատկանելի խումբ մ'է. որ հետաքրքրական յօդուածներ կը հայթայթէ, որոնք ամէնքն ալ ախորժով և ոչ առանց օգտի կը կարդացուին. և այս՝ մեծագոյն խրախոյսն է հրատարակչներուն, և լաւագոյն փաստը՝ թէ Արագած իր առաջագիւր նպատակին կը հասնի:

Լաւագոյն յօդուածներ և ընտիր գործակիցներ իր շուրջն հաւաքել անշուշտ գործունեայ և ուղղամիտ խմբագիր մը կը մատնանշէ. և Պ. Յ. Պօղոսեան զուրկ չէ այդ կրկին ձեռքբերէ. որով և Արագածի յօդուածագիրները յարաճուն վիճակի մէջ են, ինչպէս իր նիւթերը միշտ խաւով են և բաւական ընտիր. բացի Ս. Պօղոսեանի մէկ ձեռնագրի յօդուածէն «Քրիստոսի Նիզկաստան ճամբորդութիւնը» և ուրիշ մէկ երկու հատէ:

Յ. Պողոսեան լուրջ խմբագրականներու շարք մ'ունի հոն. ան կը շօշափէ ազգային ընկերաւական տեսակէտներ գրականութեան հետ առնելու շուրջն ունեցող, ինչպէս «Հայ գրականութեան ներկան», «Մեր ուղղութեան շուրջ», «Անկեղծ դիտողութիւններ», «Արտասահմանը», «Մեր հարուստները» և նման նիւթեր. ասոնցմէ զատ ունի քանի մը զուտ գրական ու քերթողական էջեր, ինչպէս «Փերթողին հոգին», «Անպատասխան» «Զորակին տունը» ևն:

Վ. Մալեզեան «Նոր Պար և Զգա-Պանոս» ուժ հին ու նոր պարի ոգին կը վերելուէ. երբեմնի գեղեցիկը, սէրը, ներդաշնակ երգը որ այժմ տեղադրեալն, խաչ տափանքի և խմաձայնութեան կը փոխուի, և հեղինակին կուս պատգամով «Մարմինը անգամ մ'աւ կը զգենէ հոգին»: Նոյն բարոյական շունչն ունին իր մի քանի քերթումները, «Միջնադարին», «Ուրիշ» ևն. վերջինիս բովանդակութիւնը վերլուծուի է անցեալի մը՝ որուն այլասերումն է ներկան:

Հետաքրքրական յօդուածաւորք մ'ունի Կ. Միքայէլեան «Մի Պոյտը Հայաստանում» գաւազանի գլուխներով, ինչպէս «Եւր-Գառնի» «Արարատեան դաշտում», «Հայաստանի ամառանոցները», «Գիւլշան», ուղեգրութիւն մը ուր կը պատկերանայ նահապետական կեանքի հայը իր ներդաշնակ ու հպական բարբառով՝ մանաւանդ «Գիւղական հեռախօս» ծածագաշարած թատերական էջերում: Հեղինակի աշխոյժ գրիչը միազած անկեղծ և անսեթեմեթ արտայայտութեան՝ որ արևելահայկան բնագործին է՝ սրտագրաւ կ'ընէ ընթերցումը:

Հայ երաժշտութեան ու թատրոնին ընտիր բաժիններ ունի «Արագած», և Օր Բարբառեան և Ալեանաք անխոնջ ու կշտադատ տեղեկատուներն են անոնց: Առաջինին կարգ մը յօդուածներէն՝ «Վերլուծումներ Կոմիտաս Վ. չուրջը գեղեցիկ և ուշադրութեան արժանի է՝ տարաբախտ հայ երաժշտագէտի կենսաբան սրտաշարժ գրուածքներ պարունակելով. իսկ Պ. Ալեանաք՝ նուրբ և աւաշառ դիտողութիւններ ունի փարզահայ թատրոնի շուրջ. իր գոսերը հարկաւոր են կարգ մը յաւակնատներ յորդորելու՝ «Կրթել զեռ անկիրթ ճաշակը, սովորել արուեստը, և թափանցել անոր ներքինութիւններուն»:

Զօպանեան մեզ առ տայ ընտանի հոգով «Հայ գրականութեան» պատկերը հին ու մանաւանդ վերապրումի շրջանին. կը շնտէ հայ գրակաւ նութեան անհրաժեշտութիւնը գաղութի հայուութեան մէջ՝ միշտ անքակ մայր երկրէն. հուսկ

թեւադրութիւններ հայ գրականութեան և գրագէտին ձեռնտուութեան մասին են:

Թահրապ ալէյի աշխարհահռչակ համբաւը հայ հասարակութիւնն հետաքրքրեց իր զարմանազորութիւններով. բոլոր հայ մամուլին մէջ ֆաքիրիզմի լաւագոյն լուսարմանութիւնը բժ. Գոլջեան տուաւ «Արագած»ի էջերում. ընթերցողը գոհ կը ընայ խորապէս այդ գրութենէն: Հարկ չկայ անշուշտ շնտել թուրտոյի «Հաշի Մուրատ» վէպի գեղեցկագիտական ու հոգեբանական արժանիքի մասին. բաւ է ըսել թէ թուրտոյ է հեղինակը: Վիպական շարք մ'ունի նաև Ս. Զարոյեան. արեւմտով կը կարդացուին «Անիկը», «Լրագրամանառ տղան» և «Մակարոյ»-ը:

«Արագած»ի բեմին վրայ կը տեսնենք աշխոյժ գրագէտ «Արամ Երեմեանը» որ ամէն կողմ կը հասնի իր կարգ մը նիւթերը սփռելու. իրենց համեստ պարզութեան մէջ իր յօդուածները հոս կը ներկայացնեն Հայաստանի գրականութիւնը՝ «Ստեփան Զօրեան», «Ալագան», «Ա. Կարինեան» են, անոնց կենսագրական գիծերն ու գործերը:

Գրական ու գեղարուեստական էջեր ունին Սեւեհի, Կարինեան, Տէր-Անդրէասեան, Ս. Բէսէնեան, Վարէլ, Միքայէլեան, Նարգոնի, Դարբինեան, Զաքրեան, Մ. Տէր Ստեփանեան և երաժշտագէտ Ա. Սպենդիարեան, ինչպէս և Մ. Զեյնալ «Մուրացկանը» սրտագրաւ պատմութեամբով:

«Արագած»ի քերթումներու բաժինն կը մասնակցի՝ Վէտա, Մահտեսեան, Վ. Մալեզեան, Անայիս, Ռոտմիկ, Հ. Նազարեան, Լ. Խսանեան, ինչպէս նաև Ժանօթ «Լալարի որս»ի հեղինակը և Յ. Գույումեան «Արձակ երգեր»ով: Ըսենք սակայն որ յետինս նուազ մշակուած ճիւղն է հոս:

Ահա «Արագած»ի տարեկան պատկերը՝ զոր երազաստը թոյլցող մը ուրուագծեցիք յաւշով՝ ինչպէս կ'երևի. անկեղծօրէն յառաջադրումութիւն կը մաղթենք՝ յարատեւութեան պայմանով:

ԲՈՒԺԱՆՔ

Այս թերթին երևումը մեծ պակաս մը լեցուց կրկնաք ըսել՝ առանց երկարօրէն խօսելու իր դրական մեծ օգուտներուն:

Անցեալ տարուն «Հայ Բժիշկ» և «Հայ բուժակ» նուագեցան, մարեցան. երկուքն ալ ընտիր ու բարոյական թերթեր որոնք կարգ մը

ցոփ, անկարագիր և երբեմն անկրօն թերթե-
րու դարմանն էին՝ հոգւոյ, մտքի և մարմնի:
Պիտի մաղթէինք անոնց՝ Ղազարու բախտակցու-
թիւն մը մօտալուտ:

Իսկ «Բուժամբ»-ի մասին շատ զովեստներ ու
թուումներ պիտի լինենք, քանի որ ան մասնա-
ճիւղի թերթ մ'է որով և որոշ իր տեսարանն
ու ասպարէզը, նոյն կենսական դասերը մար-
մնոյ առողջութեան՝ որ էական է նաև հոգւոյն,
մասնական կարգ մը ախտերու և հիւանդութիւն-
ներու մասին՝ որոնց դեղն ու յորդորը բա-
րոյականի չէնքին հիմն ու պահպանումն է. ինչ-
պէս առակ է «Առողջ միտք յառողջ մարմնի»
նոյնպէս կրնանք յաւելուլ թէ «մաքուր մարմնոյ
մէջ միայն կ'ապրի» մաքուր հոգի մը» աչքի
առջև ունենալով բարոյական տեսակէտը:

Նիւթերու ընտրութեան զաղափար մ'ունե-
նալու համար կը բաւէ ակնարկել բժշկական
մարմինն՝ որ իր մասնագիտութեան սահման-
ներուն մէջ մտնու է. Բժ. Ղ. Գրիգորեան, Բժ.
Աբէլեան, Բժ. Պ. Քօլօլեան, Բժ. Ե. Մինաս-
եանց, Բժ. Յորգոսեան և օտարներ: Ինչպէս կը
զուգորդանք մեր անգին առողջութեան՝ նոյնքան
մտադիր ըլլանք անոր պահպանումին, և առ այս
անհրաժեշտ է «Բուժամբ»-ի պէս ընտիր առաջ-
նորդ մը և խորհրդատու: Քող դիտակից ըլլայ
ամէն հայ երիտասարդ, ամէն հայ ընտանիք թէ
անպայման հարկ մ'է «Բուժամբ»-ի ներկայու-
թիւնը իր տան մէջ: Յարգելի խմբագրութեան
և գործակիցներուն յաջողութիւն և յարատեւ-
թիւն:

ԴԻՏԱՄԱՆ

Ան պարբերական մը՝ որու մասին ուզելով
անկեղծօրէն խօսիլ՝ պիտի ըսէինք թէ զայն
կազմողները կրնան առանց տատանմանու այ-
սորութեան՝ իսկ սկսեալ լաւագոյն նպատակի մը
սահմանել իրենց նիւթական և բարոյական հի-
գերը. այս մեր առաջարկին անշուշտ զարմա-
ցող քիչ, իսկ ձայնակից շատ պիտի ունենանք:
Ինչ է մեր յոռետեսութեան շարժառիթը. և ո՞վ
չի գիտեր թէ «Դիտարանը» Ս. Գրիգոր կը խե-
ղճիկուրէ. ո՞վ չ'ըմբռնէր թէ ան բարեմիտ հայ
ժողովրդեան նախկին ամբիժ հաւատքն է որ կը
խախտէ: Եթէ ակնարկ մը տաս նիւթերուն (ս-
րոնք առանց ծիծաղելու չէ կարելի կարդալ՝ Ի-
րենց մեղկութեան և ենթադատութեան պատճա-
ռաւ) «Իմաքիս երբ կ'ը տեսնես որ քեզ կ'ուզէ
սովորեցնել թէ ո՞վ է Աստուած սրնովհետեւ հե-

ապդիտակով ինք զԱյն նոր գտեր է. կարծես,
և իրաւ իր Աստուածը մերը չէ... Թէ Յիսուս
վեր է, կամ վար է Հօր Աստուծոյ, թէ կաթո-
ղիկէ եկեղեցին ճշմարտութիւնները կ'նղծանէ...
Խեղճ դիտարանցիներ... Ինչպիսիք բարեմտու-
թիւն, որուն համար արժանի եղեր են այնպի-
սի տեսիլներու և յայտնութեանց՝ որոնք իմաս-
տուններէն և գիտուններէն ծածկուած են: Կրօնք,
Յիսուս, Ս. Պօղոս՝ նոր կը հասկցուին մեր դի-
տարանցիներուն նրբատես դիտակով... վաղը,
միւս օր անշուշտ նոր նոր Գրիգորներ, Աթա-
նասներ, Ոսկեբերաններ այ պիտի տան աշխարհի
և ճշմարտութեան լոյսը տարածեն բոլոր մարդ-
կութեան... Թող լաւ պատրաստեն ուրեմն ի-
րենց՝ դերը:

ԵՆԱԴԱՆ

Ան պարբերութիւն մ'ալ համետ և զովելի
դիտումով, որ է ըլլալ «Հայրոց» մը հայ ժա-
ղովրդական դասակարգին: Եւ ստուգիւ անոր
խմբագրականները ընտանի դասեր են՝ Ամերի-
կայի Նովըն հայութեան մէջ արծարծ պահելու
ազգային սէրը: Նոյն նպատակին ուղղուած են
«Արեւմտահայ գրականութիւն» արտոգոսին տակ
յօդուածները: Երրորդ բաժին մ'ալ կայ և այն
ցանցառ ուրուագիծեր դէմքերու՝ միշտազային
մատենագրութեան. մերթ ազգային կեանքի և
լուրերու արձանագանցներ ալ կ'երեւին հոն:

Երեւանի խմբագրութիւնը մեծ հիգերով կը
շնայ իր թերթի կեանքն ապրեցնել, որու մաշ-
տին արժանի է խորին գիտատնութեան, տակայն
ներուի մեզ դիտել որ նիւթերու կրկնութիւնը՝
քանի մը բառի փոփոխութեամբ, շատ պատուա-
բեր չէ, ինչպէս անխնամ դասերու աններելի
վրիպակները. այսպէս Ալիշանի «Բամ փորոս-
տան» էն՝ տուն և խաթարուած է բոլորովին.
յետոյ սխալ տեղեկութիւններ կու տայ հայ հե-
ղինականներու մասին. որոնցմէ քանի մը հասն
յիշեմ: «Զարպանէլեան Հ. Գրիգոր պատմա-
բան է»։ Նախ անունն է Գարեգիմ, և յետոյ
ան միայն մատենագրութեամբ զբաղած է:

«Հ. Վ. Հացունի պատմաբան»։ ոչ, այլ է
հնախօս և բանասէր:

«Հ. Ա. Ղազարեան պատմաբան»։ Երազած
իսկ չէ այդ մասնաճիւղը նա քաջ հայկաբան
թարգմանիչ և մատենագէտ է են են:

Կը յուսանք ասկէ վերջ աւելի խնամք ու
նշքորութիւն գտնել:

